

58430
+

BELOKRANJEC

SLOVENSKI KMET

GLASILO DOLENJSKIH KMETOV.

Geslo: Na delo za staro pravdo slovenskega kmeta.
Izhaja 1. in 15. vsakega mesca. — Vse pošiljatve prosimo na naslov
Naročnina za celo leto znaša K 2. Belokranjec Praga Vinogradi Češ.

II. letnik.

Praga, dne 1. prosinca, 1909.

Štev. 1.

Starim naročnikom!

Vsem starim naročnikom pošljemo na ogled prvi dve številki letošnjega letnika. Od tretje številke naprej ga bomo pošiljali le onim starim naročnikom, ki poravnajo do tedaj naročnino za prvo leto.

Novim naročnikom!

Na naročila brez naročnine se ne moremo ozirati. Na ogled pošljemo dve številki; kdor bi lista do tretje ne naročil, temu list ustavimo. Zakaj? Zato, ker imamo **rajše samo 500 plačujočih naročnikov, kot 2000 dolžnikov**. Mi storimo vse, kar je v naših močeh, da z listom naročnikom kaj nudimo, zato naj pač nihče ne zameri, da se bomo ozirali le na one naročnike, ki nam k temu delu pomorejo s tem, da pošljejo malenkostno svoto K 2— naročnine.

Za 1. 1909 naj se pošlje K 2— (izven Avstrije K 3—) na naslov

Belokranjec Praga Češko.

Naročnina za I. 1909 znaša K 2—.

Časopise, ki se nam pošiljajo v zameno, prosimo na naslov

Belokranjec, Praga-Vinogradi.

Noviny, zaslané nám výměnou, prosíme laskavě na adresu

Belokranjec, Praga-Vinogradi.

V zameno smo prejeli letos:

1. Slovenski Branik. Leto II. Ljubljana.
2. Naš List. V. let. Kamnik.
3. Narodni Dnevnik. I. let. Celje.

Ob Novem Letu.

Belokranjec stopa v drugi letnik. Pozdravljamo novo leto z najlepšimi nadami. Prvo smo končali nepričakovano dobro. Vkljub dvomom in posmehom je list obstal vsled zavédnosti belokranjskega ljudstva.

Pri vstopu v drugo leto se pa naše vrste širijo, oglašajo se novi naročniki, zanimanje je vedno večje. Zato list letos razširimo, da postane glasilo ne samo Bele Krajine, temveč tudi njene bližnje in daljne okolice. Pozivljemo vse, ki bi se za list zanimali, tudi izven Bele Krajine, naj nam pošljejo naslove, kamor naj bi list poslali na ogled; priporočamo se somišljenikom za sodelovanje. Kakor hitro dobimo za širšo okolico katerega kraja stalne dopisnike, otvorimo v listu za dotične okraje posebne oddelke. Tako se razširi list počasi na glasilo dolenjskih kmetov. Ker je spremenila vladajoča Slovenska Ljudska Stranka Dolenjske Novice v svoje glasilo, ostali bi sicer brez ožjega glasila vsi dolenjski kmetje in ostali stanoviti, kar jih je izven S. L. S.

Razen oddelkov iz posameznih krajev in posebnih člankov bomo priobčevali kot lani, tudi letos oddelke **Zadružništvo**. Današnje gospodarske in socialne razmere so take, da je pač vedno manj zadovoljnosti med ljudstvom. To pa ne samo med revnejšimi sloji. Razmere so danes tudi za premožnejše, z revnega slovenskega stališča »bogate« sloje vedno težavnejše. Vedno bolj prihajamo v gospodarsko ozračje Zapadne Evrope in s tem tudi v neprestano se spreminjajoče toke gospodarske konjunktore, propada in razcvita gosp. stanja.

Če je revnemu človeku vedno težje priti do premoženja, je bogatemu vedno težje premoženje ohraniti in upravljati, o čemur se prepričamo, če sledimo razvitek bogatih in pred nekaj časa še bogatih rodbin. Zadružništvo je ona oblika, s katero se skuša to neprestano gospodarsko valovanje kolikor mogoče **ustaliti in ovladati**. Z zadružno organizacijo skušajo posamezniki ustvariti celotne skupine, ki se mnogo lažje branijo in razvijajo. Zadružništvo je za nas Slovence tem važnejše, ker se nam celotni gospodarski razvitek v smeri proti jugu mnogo hitreje približuje, kot se more razviti na Slovenskem dosti močna in številna skupina slovenskih posameznikov kapitalistov, tako da še pred nastankom take skupine postanemo od tujega kapitala popolnoma odvisni: tlačani v novodobni obliki.

Drugi oddelek, ki mu bomo posvečali posebno pozornost, je oddelke **Zdravstvo**. Pri nas se sploh še vedno misli in dela v tem smislu, kot da je vse delo za narod le v politiki: torej v napisih, političnih shodih, govorih, volitvah in uvodnih člankih itd. To dandanes ne zadostuje več, kot nam pričajo **celotni žalostni uspehi te naše politike**. Javno in zasebno življenje si se vedno bolj in bolj približujeta. Življenje se socializira t. j. vprašanja, ki so bila pred kratkim, ali so za sedaj še vedno zasebnega značaja, dobivajo javen značaj, postajajo naloga, ki jo ima rešiti celota (bolnišnice, prometna sredstva, skrb za matere, otroke, preskrba za starost in onemoglost itd.). Probuja se vedno bolj socialna vest in zavest. Prva pri gospodarsko in politično močnih, druga prj gospodarsko in politično slabih. Vidimo vedno bolj, da je »politika«, kot se je doslej vršila, preveč prazna, da nič več ne zadostuje. V ospredje stopa združevanje, baš vsled tega pa tudi vedno bolj važnost posameznika, ki tvori organizacijo, in čegar gmotna in duševna sreča je namen vsega delovanja sploh. Zato pa poleg ostalih vprašanj vedno bolj stopajo v ospredje ona vprašanja, katerih rešitev vpliva **naravnost na posameznika**. Spoznavamo, da kot celota vpliva na poedince, upliva enako poedinec na celoto; da, s tem uplivom se celo sploh šele more začeti spreminjanje celote. Kaj je pa pri posamezniku važnejšega, kot so vprašanja telesne

Ker ste

mogoče tudi, Vi med tistimi, ki še niso poslali naročnine za I. 1908, prosimo, bodite tako prijazni in pošljite po nakaznici, **K 1-50** na naslov:

Belokranjec, Praga, Vinogradi.

Po izidu 2. številke dvignemo vse neporavnane naročnine s poštnim nalogom.

Upravništvo.



in duševne npravnosti, to je takega načina življenja, s katerimi more človek tako dobro gospodariti s svojimi telesnimi in duševnimi silami že v sedanjih spremembe potrebnih razmerah, da je ravno sposoben te razmere spreminjati na boljše? A sedanjemu človeku podaja ta pravila higijena, duševna in telesna. Že v sedanjih razmerah ima vsako gotov delokrog, v katerem se lahko svobodno giblje, kjer lahko določa smer svojemu življenju. Ko se odloči enkrat večina posameznikov v narodu za gotovo smer, je posledica podobna smer tudi v takozvanem javnem življenju. Če danes kmet v pozabljeni gorski vasi ne more komandirati na mesto Kranjskega dežel. predsed-

Za to naš list ne bo strogo političen; skušali bomo vsvariti našim razmeram primeren list, ki bo po najboljših močeh skušal opozarjati na notranjo zvezo med pojavi javnega in zasebnega življenja. Nikakor ne nameravamo iz njega napraviti tzv. literaren list, to je list neplodnega vzdihovanja in razmetavanja duševne, zlasti pa čutne energije. Vedno bomo skušali navajati svoje čitatelje na samostojno mišljenje, na iskanje načina, kako živeti boljše življenje. Moramo boljše življenje izvajati, ne samo po njem hrepeneti. Vsega se en dan ne more izvesti, ali tudi v danih razmerah more posameznik vsak dan nekaj doseči, vsak dan napraviti stopinjo naprej.

bližalo najširšim slojem ljudstva. Šele ko zašije luč prosvete po kmetih, se bo življenje kmetu začelo obračati na boljše, šele po vztrajnem skupnem delu inteligence in kmeta samega se posreči doseči to, da se kmetija ne bo praznila, ne bo gubila delavnih rok, in mesto ne polnilo z revnim, izsesanim tovarniškim delavstvom.

Kolikor bo prostor dopuščal, bomo priobčevali pod naslovom **Iz življenja za življenje** kratke sestavke praktične, življenske filozofije, izreke slavnih mož itd. V oddelku **Za naše dopisnike** se bomo skušali pogovoriti včasih s svojimi kmeti dopisniki, dati event. navodila in podobno.

Če bi bilo dosti zanimanja za list med našim ženstvom, bi pozneje sem in tam priobčili **Ženski Vestnik**.

Storili bomo, kar bo v naših močeh, da bo list vsem svojim čitateljem zvest in odkritosrčen prijatelj. Želje in nasvete bomo vedno radi vpoštevali: Prosimo zlasti naše rojake v Ameriki, naj se kaj oglase, da ostaneji v zvezi s staro domovino.

Upamo pa tudi, da bodo naši naročniki imeli same sebe toliko radi, da bodo pridobili čim več novih, plačujočih naročnikov. Čim več nam jih pridobe, tem boljši list jim bomo namreč mogli pošiljati.

Natančneje glede naročevanja, cen, naslova itd. v oddelku na začetku lista.

Končamo z vprašanjem:

Če se kmet ne bo brigal sam za svoje stvari, od koga ima potem pravico zahtevati, naj se briga zanje?

Za slovenske kulturne potrebe.

Zakon določa, da: »V deželah, v katerih prebiva več narodnosti, naj se javna učilišča ustanove tako, da se nudi vsaki narodnosti zadostnih sredstev izobraževati se v svojem jeziku, ne da bi bil kdo prisiljen učiti se drugega deželnega jezika.« Ta določba velja torej za dežele, v katerih prebivata vsaj dve ali več narodnosti. — Na Kranjskem so Nemci — večinoma renegati — v veliki manjšini, toda vlada skrbi za nje, kot da bi bili edini prebivalci. Šol imajo v izobilju, sploh so z vsem preskrbljeni veliko bolje kot 95% Slovencev. Za nje se vestno izpolnjuje navedeni zakon. Kako pa je z nami? Neprenehoma se moramo boriti Slovenci za svoje najvažnejše kulturne potrebe. — Ne privoščijo nam naši nasprotniki, ne privošči nam naša vlada, ki je pred vsem nemška, niti onih pravic, ki so nam zajamčene po zakonu. Koliko časa že obstoja tudi zakon, ki pravi, da so vse narodnosti v državi enakopravne; toda vlada tega kakor tudi prvega (§ 19.) kruto tepta z nogami, seveda samo napram Slovincem in Slovanom sploh. — Ne dajo nam zadosti slovenskih (narodnih) ljudskih šol, ne privoščijo nam slovenskih učiteljskih, ne dovolijo slovenskih gimnazij in realk, kar nič nočejo slišati o najvišjem kulturnem zavodu, o slovenski univerzi. — In zakaj to? Zato, ker je slovensko ljudstvo še vedno



+ VELA NIGRINOVA.

nika Slovenca, popolnoma lahko odloča, ali bo pametno gospodaril in nosil denar v kmeto hranilnico in posojilnico, katero tudi lahko osnuje s svojimi sosedi, ali pa da posestvo zapije, ga proda Kočevarju, sam pa odide v Ameriko. — Vidimo torej najožjo zvezo med vprašanji zasebnega in javnega življenja. A med higijenskim vprašanji zavzema eno najvažnejših mest spolno vprašanje ter vprašanje hrane in pijače. Nikar ne delajmo za vso svojo slovensko revščino krive edino le vlade. Ta revščina ima le prepogosto svoj izvor v doslednem, vsakdanjem pregrešanju zoper najnavadnejša pravila higijenskega življenja (spolno življenje, kuhinja itd.), ki se nadaljuje v gostilni in občini, s čemur smo že »v javnosti«. Konča se z dražbo, izselitvijo, zaporom ali prezgodnjo smrtjo.

Ne stojimo napram nobenemu pojavu ali skupini na izključnem stališču, t. j. da bi zabavljali na nekaj samo zato, ker dela to naš nasprotnik. Če se je na Slovenskem razumelo pod javnim delovanjem enostransko le politiko, se je še to politiko jemalo enostransko. Vse politično delovanje na Slovenskem dostikrat ni bilo drugega, kot negativno zabavljanje čez nasprotnika in — lastno stranko.

Naš list ostane seve še nadalje **kmetško glasilo**. Ne sicer v tem smislu, da bi se zabavljalo čez škrice. Pač pa bo vedno opozarjal, da obstoji **jedro** slovenskega naroda **iz kmetov**, in da so **temeljna vprašanja naše kmetije bistveni del vseslovenskega programa**. Druga enako važna naloga je opozarjati in delovati nato, da bi se naše inteligenca, naše duševno delavstvo čim bolj pri-

tako prokleta suženjsko, ker nikakor noče prenehati hlapčevati vsiljivemu in ošabnemu tujcu. Vsak, kdor čuti še količjak življenja v sebi, se zgane, ako se ga tepe, ako se mu dela krivica. Slovensko ljudstvo pa mirno prenaša krivico za krivico, mirno prenaša klofute, ki mu jih zadaja vlada zlasti s protežiranjem privandranih tujcev — Nemcev. In še več! Celo sami podpiramo prinvandrance.

Nekoliko bolje je postalo v zadnjem času! Toda morala je teči kri, nedolžna kri! Zboljšalo se je precej; pričelo se je živahno gibanje proti našim zatiralcem, pa še vse premalo. — Bati se je celo, da tudi to gibanje poneha in bati se je, da bo marsikateri pozabil, kaj je prisegel po žalostnih septemskih dogodkih, strogo se držati gesla »Svoji k svojim«.

Toda to še ni dovolj! Slovensko ljudstvo mora tudi drugače pokazati, da so se mu vendar enkrat odprle oči. Ni več ne smemo mirno gledati, kako nas vlada prezira ter kako protežira zlasti Nemce. — Treba je pokazati, da imamo enkrat za vselej dovolj zapostavljanja. Slovensko ljudstvo zahtevaj povsod iz popolnitve slovenskega ljudskega šolstva, odprave nemških oziroma nemško-slovenskih srednjih šol, zahtevaj slovenskih srednjih šol in učiteljišč; slovensko ljudstvo, zahtevaj tudi drugo šolstvo, zahtevaj — slovensko univerzo. Na shodih naj bi ljudstvo pokazalo svojo voljo, na shodih naj bi zahtevalo od svojih poslancev, da se zavzamejo pred vsem za naše kulturne in seveda tudi druge potrebe. — Oživetim morajo zopet »tabori«, na katerih je že nekdanje slovensko ljudstvo večkrat z uspehom nastopalo za svoje zahteve.

Vstani slovensko ljudstvo, dokler je čas! Na Kranjskem je okrog 5% Nemcev. Ti imajo 2 popolni gimnaziji, eno realko in ljudskih šol čez potrebo. Tudi druge srednje šole so bolj nemške kot slovenske, Slovenci (95%) nimamo torej nobene srednje šole.

Na Koroškem je 120.000 Slovencev, ki nimajo niti ljudskih niti srednjih šol. Na Štajerskem je Slovencev 500.000, ki so tudi brez šol. Da so tu kakor na Koroškem vse šole nemške ni treba posebej povdarjati. Kaj sledi iz tega? Da je vlada nam sovražna, da pa pri tem podpira Nemce, ki so naši najhujši nasprotniki. Slovensko ljudstvo plačuje s svojimi žulji one, ki mu kopljejo grob. — Tako ne sme iti dalje! Dovolj je krivic, dovolj zapostavljanja.

Slovenci! Slovenke! Zdromite se, vstanite, pokažite na javnih shodih, da hočete biti enakopravni z drugimi narodi in pred vsem z Nemci; zahtevajte slovensko šolstvo; zahtevajte slovensko univerzo! Zahtevajte od vlade, da se ravna po gori citiranem § 19. Noben še tako majhen kraj ne sme zaostati v zahtevi po slovenskem šolstvu, po slovenski univerzi! Lahom obliube vlada univerzo, torej jo moramo dobiti tudi mi! — In še nekaj! Za božično darilo nam je vlada — seveda, ker smo še vedno preponižni — postregla z dvema nemškima

šolskima nadzornikoma! To je krivica, ki se more zgoditi samo od strani nam Slovanom »pravilne« vlade! Vsa slovensko javnost mora javno nastopiti, javno protestirati proti takim iznenadenjem!

Doma in na tujem.

† **Vela Nigrinova.** Slavna srbska tragedinja, slovenska rojakinja Vela Nigrinova je umrla v Belemgradu na Srbskem 31. XII. p. l. Kak ugled je uživala ta slovenska umetnica, dokazuje, da so jo pokopali na državne stroške. Delovala je pri belgrajskem gledališču čez 25 let. Doli jo je odpedjal iz Ljubljane znani skladatelj pesmi Naprej Zastava Slave, Davorin Jenko, ki tudi deluje med brati Srbi. Umrla Vela Nigrinova je bila teta gđ. Nigrinove učiteljice v Čepļah. — Naj bo naši rojakinji lahka bratska srbska zemlja!

20 milijonov dvignjenih iz »Kranjske hranilnice«! Od 20. septembra do sedaj je bilo iz »Kranjske hranilnice« dvignjenih **20 milijonov kron.** Od tega denarja se je naložilo okroglo **7 milijonov v »Mestni hranilnici ljubljanski«, 5 milijonov v »Kmetijski posojilnici«, 4 milijone v »Ljudski posojilnici«, 2 milijona v »Glavni slovenski posojilnici in hranilnici«** in pri drugih ljubljanskih zavodih, **2 milijona** pa pri raznih zavodih po deželi. Prihodnje leto je treba dvigniti še najmanj 20 milijonov in na tleh bo ležalo trlo kranjsko nemškutarstvo!

Nad 33 milijonov kron je zdaj že naloženih v »Mestni hranilnici ljubljanski«.

Remuneracijo K 800 je dobil deželno-vladni svetnik Kaltenegger kot božično darilo. Če pa prosí kak reven uradnik podpore, nimajo nikoli nič denarja.

»Kranjska hranilnica« in slovenski denar. Pretekli mesec je bila dvignjena iz »Kranjske hranilnice« ogromna svota **5.720.450 K 37 v od 3469 strank!** V »Kranjski hranilnici« je zdaj še na 25.822 knjižicah 51.655.199 K 79 v. To so podatki, ki so navedeni v uradnem listu.

Deželna komisija za agrarne operacije. Za člane te komisije so določeni za leta 1909, 1910 in 1911 gospodje dvorni svetnik Josip Pajk, višji dež. sodni svetniki Gvidon Schmeditz, Julij Polec in Fr. Andolšek, za namestnike pa dež. sodna svetnika gg. Josip Hauffen in dr. Martin Travner.

Nemška lakomnost. Pripoveduje se, da vleče od 36 Knaflovih ustanov po 600 kron, ki so namenjene kranjskim visokošolcem, referent dunajskega vseučilišča dvorni svetnik profesor dr. Karel Brockhausen šest, torej 3600 kron. Dunajski vseučiliščni profesor potegne vsako leto 3600 kron za delo, ki ga opravi v par uricah! Če je to resnica — in trdi se z vso gotovostjo — je to naravnost škandal, ki nič ne zaostaja za običajnimi škandali na avstrijskih vseučiliščih. Drugod se gleda na to, da nekateri profesorji brez plačeno opravljajo razne funkcije pri dijaških podpornih zavodih, tu pa dobiva vseučiliščni profesor naravnost kraljevske

nagrade za svoje minimalno delo. To je oškodovanje revnih kranjskih visokošolcev! Poznamo nemške profesorje, ki niso tako lakomni pri nemških podpornih inštitucijah, seveda tu mora prof. Brockhausen dobivati sijajno plačilo menda zato, ker v ustanovni listini se nahajajoči izraz »Krainische Hochschüler« razumeva po črki, da daje ustanove, ki so očitno namenjene samo slovenskim akademikom, tudi kranjskim Nemcem. — Ni dovolj eno oškodovanje s pristranskim razumevanjem izraza, ne, treba je še, da poročevalec odje šestem slovenskim revežem, ki morajo mnogokrat po Dunaju živeti ob kruhu in vodi, štipendijo, da jim na ta način zagreni — če ne onemogoči visokošolski študij. In to se dela pod patronanco dunajskega akademičnega senata, ki ima več srca za sijajno plačanega vseučiliščnega profesorja vladnega svetnika Brockhausna, kot za šestero slovenskih akademikov! Priporočamo slovenskim poslancem to zadevo, proseč jih, da z bengalično lučjo posvetijo v to gnojišče in razkrijejo svetu nov dokaz nemške požrešnosti in neusmiljenosti.

Kranjska kmetijska družba naročuje velikanske množine umetnega gnoja iz hrastniške kemične tovarne, katere lastniki in uradniki so najljutejši nasprotniki Slovencev. Vljudno prosimo, da nam sl. družba to zadevo razjasni.

Krañska vina. Pod tem naslovom je izdal drž. vinarški nadzornik za Kranjsko, g. B. Skalický reklamno brožurico v češkem jeziku. Njen namen je seznaniti Čehe z našim vinskim pridelkom. Iz brožurice povzemamo nekaj podatkov o našem vinarstvu: Na Kranjskem je bilo pred l. 1884 okrog 16.631 ha. (ha = 100 arov, 1 ar = 100 m.²) vinogradov. Tekom 24 let je uničila trtna uš 98% vseh vinogradov. Počenši z l. 1886 se je začelo vinograde zopet zasažati, in se jih je zasadilo do sedaj okrog 5000 ha. — Lani se je pridelalo na Kranjskem 280.000 hl., letos čez 300.000 hl., in pričakovati je kmalu po 400.000 hl. pridelka na leto. G. nadzornik deli Kranjska vina na I. v i p a v s k a, ki imajo 10—14% prostor. alkohola, 6—8‰ kisline. — 2. d o l e n j s k a imajo 8—10% alkohola, 8—9‰ kisline, težja 10—12% alkohola, 7—8‰ kisline. Belokranjska imajo kako 2‰ alkohola več kot dolenska, in kisline nekaj manj (1—2‰). — Vinogradniki bodo g. nadzorniku za njegovo delo gotovo hvaležni, ker vprašanje, kako pridelek spraviti v denar, je postalo življenskega pomena za naše vinogradništvo.

Narodni dnevnik. Napredni štajerski Slovenci so začeli izdajati z Novim Letom Narodni Dnevnik v Celju, ki izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov. Štajerskim rojakom čestitamo k njih napredku in želimo podjetju mnogo uspeha.

V Bosni-Hercegovini je 267 ljudskih šol z 614 učitelji in 426 orožniških postaj z 3770 orožniki. Šole veljajo na l. 693.204 K, orožniki 4.409.460 K. Katoliških cerkva ima Hercegovosna 187, 12 moških, in 11 ženskih samostanov. Pred avstrijsko okupacijo je bila v Bosni samo 1 katoliška cerkev. Ni čuda, da so prebivalci, v ogromni večini pravo-

slavni in mohamedani, sprejeli aneksijo z tako navdušeno hladnostjo.

Grozovit potres v južni Italiji. Koncem l. 1908 je bil v južni Italiji grozovit potres, ki je uničil cela mesta, na desetisoče ljudi in napravil 1000 milijonov škode.

Starostno zavarovanje na Angležkem. Sporočali smo o zakonu za starostno zavarovanje, ki se pripravlja, da se ga predloži avstrijski drž. zbornici. Angleži so izvedli stvar hitreje in bolj praktično. Sprejeli so ta zakon zadno poletje, in so začeli pokojnino že z Novim Letom izplačevati. Vsak Anglež, ki dovrši 70. leto in njima drugih sredstev, dobi po 5 šilingov = 6 kron na teden, ne da bi pred sploh bilo treba plačevati kakih prispevkov. Kakšna revščina vlada v najbogatejši državi na svetu kaže, da je pet starcev in 3 starke umrlo od razburjenja, ko so dobili pokojnino.

Iz Bele Krajine.

Prva številka lista se je vsled preselitve v Prago nekoliko zakasnila. Druga izide okrog 20. t. m. in tretja pa že ob navadnem roku.

Nekaj nakaznic dobe oni naročniki, ki so pošiljali denar že sem v Prago po izidu poslednje številke, od pošte vrnjenih. Ker je bilo treba list tu na novo prigrasiti, in do rešitve te zadeve pošta ni izplačevala nakaznic, jih je vrnila po preteku enega tedna. Prosimo dotične gg. naročnike, naj bl. pošljejo denar na isti naslov: **Belokranjec Praga Vinogradi, Češko.**

Metlika. Praznovanje vladarjevega jubileja in »Društvo za otroško varstvo in mladinsko skrb v metliškem sodnem okraju«.

60letnico vlade našega premilega vladarja je metliška šolska mladina praznovala kaj slovesno. V okrašenih sobi 4. razreda se je zbrala po slovesni sveti maši vsa šol. mladina vsakdanje in ponavljalne šole, krajni šol. svet, skoraj vsi c. kr. sodni in davčni uradniki, duhovščina, mnogo odličnih dam, gospodov in prostega ljudstva. Po slavnostni pesmi je imel g. nadučitelj navdušen govor, kateremu so sledile primerne deklamacije in petje. Vso slavnost pa je povečalo »Društvo za mladinsko skrb in otroško varstvo«, katero je po vladarjevi želji »Vse za otroka« ta dan obdarilo 36 ubožnih šolarjev z obučo in obleko. Solze so zaigrale v očeh prisotnih, ko so opazovali obdarovance. Temu se je izvil iz globčine srca: »Bog plačaj!«, drugi je le hvaležno pogledal darovateljico, a tretji je, motreč dar, na oboje pozabil. Vrli predsednik »Društva za otroško varstvo in mladinsko skrb«, blagorodni gospod c. kr. okrajni sodnik Franc Regally pač ni mogel lepše proslaviti cesarjev jubilej, kakor ga je! Njegov trud je nedosegljiv, zato so pa tudi vspehi velikanski: v proslavo vladarjeve 60letnice je izdalo društvo za uboge šolarje božjakovske šole 20 K, črešnjevke 30 K, drašičke 50 K, metliške 370 K, podzemeljske 100 K, radoviške 80 K, semiške 100 K, suhorske 100 K in štrekljevske 30 K.

Dobrotni Bog povrni stotero društvenemu predsedniku njegov trud, društvu pa nakloni mnogo prijateljev in podpornikov!

Koncem slavnosti je iz 500 otroških grl mogočno zadonela pesem; Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja Avstrijo, na kar je bila šol. mladina s pecivom, katerega so oskrbele všolane občine, pogoščena.

Iz Črnomlja. Naš g. župan Skubic Jože Matija se vendar sramuje vohunstva, ki se mu je zadnjič očitalo, zdaj neki trdi, da ni on dotičnega vohuna poslal, ampak g. Lackner. Če je bil res g. Lackner tudi zdravnik, to na stvari nič ne spremeni; sta imela pač dva svoje roke vmes. Častna ta stvar ni niti za Petra niti za Pavla.

Da se g. župan ne misli poboljšati, kaže že to, da je te dni odzdravil na sokolski pozdrav »na zdar« z »šajs drauf«. Ptiča se pozna po perju, našega g. župana Skubica Jož. Mat. po pozdravu ozir. odzdravu.

Iz Loke pri Črnomlju. Te dni sem bil priča sledečega pogovora. Voznik Jože: Janez, kje si pa bil včeraj? Voznik Janez: Vozil sem nekega čifuta v Novo mesto. — Jože: Kaj pa je tam novega? Janez: Nič posebnega, ampak pri Rožnem dolu je jako veliko volkov. Jože: Volkov? Saj jih v naše kraje že leta in leta ni. Janez: Vendar morajo biti, ker kopljejo pri Rožnem dolu državni inženjerji nekake jame, pa ravno ondi, kod bi morala iti nova železnica, najbrž, mislijo ti gospodje te mrcine prej poloviti, da bi bilo varno za novo železnico. Jože: Kak inženir pa to vodi? Janez: Neki opic. Jože: Aha! Jaz: Fanta! Ti gospodje iščejo pri Rožnem dolu močvirja, ker se bojiijo, da bi se Črnomeljski vlak ne pogreznil. Janez in Jože (ob jednom): Kaj?! Pa zbogom sosed! — Janez in Jože se odpravita in previdno stopata po ločki cesti boječ se, da ne zagazita kje v močvirje. —

Iz Dragutša. V naši občini nastopila je nevarna bolezen: škrlatica. Prvih 5 obolelih je v kratkem umrlo. Bolezen se razširja tudi v sosedne občine: Butoraj, Dobliče. Ker je bolezen jako nalezljiva in nevarna, naj ljudje vendar pazijo, da ne hodijo ljudje v okužene hiše. Bolezen je bila že lani v Belokranjcu opisana. Zdravniki priporočajo kot hrano največ mleko ali kako kuhano sadje, odsvetujejo pa popolnoma meso in vino, dokler bolezen ne poneha popolnoma, t. j. dokler se koža do kraja ne olupí, kar trpi po 6 tednov in še več. —

V Črnomlju ustanovila se je Stavbinska in naselbinska združba. Želimo ji mnogo uspešnega dela!

Iz Adlešič se nam piše: Ob priliki najvišjega jubileja našega pres. cesarja povabil je gospod Peter Rauch, župan v Adlešičih vsa šolska mladino 140 otrok in jih iz lastnega žepa pogostil z dobrim kosilom in pecivom. Gospod župnik Šašelj poslal mu je 20 K. za povrnitev stroškov a on jih je odstopil krajnemu šolskemu svetu v prid revnim otrokom. To je res hvale vreden čin.

Sodni pristav Ernst Stöckl, sin ljubljanskega trgovca s klobuki Stöckla, je zagrižen nemčur, ki je nameščen v Črnomlju. Ko je bil te dni v Lacknerjevi gostilni, kjer je bilo tudi nekaj Slovencev, ki so se po-

govarjali o ljubljanskih volitvah, jih je ta človek nahlulil z besedami: »Über die Laibacher Deutschen lasse ich nicht schimpfen«. Stöckl je bil toliko olikan, da se ni nič predstavil, dasi nahlulencev ni poznal. Drugi dan je prišel do spoznanja, da je netaktno postopal in žal mu je bilo samo zato, da ne bi njegov oče v Ljubljani trpel kake škode.

Iz Suborja. Dne 16./12. umrl je tukajšni posestnik Janez Težak star 52 let. N. v. m. p.

Iz Doblič. Dobili smo brzjavno vest iz Chama na Bavarskem, da je tam nagle smrti umrl naš rojak in znanec Josip Stojnič. Zaljubljuči rodbini naše iskreno sožalje.

»Belokranjski Sokol« je imel svoj redni občni zbor v nedeljo, 20. decembra. V odbor so bili izvoljeni sledeči bratje: Dako Makar, starosta; Jakob Franc, podstarosta; Julij Kopinič, tajnik; Ant. Podgornik, blagajnik; Drag. Fux, načelnik; Ciril Prus, podnačelnik; odborniki: Ant. Rajner, star., Fr. Kremesec ml., Oton Kopinič, Uroš Stefanovič; namestniki: Ivan Škoi, Alojzij Gabrovšek; preglednika: Valentin Burnik, Milan Guštin. Določil se je tudi zabavni odsek in sicer sledeči: Rado Predalič, načelnik; Milan Makar, Anton Rajner ml. in Riko Fux. Občni zbor sokola je živo dokazal kako malo se zanimajo oni, ki bi bili v prvi vrsti poklicani sodelovati pri društvu, za društvo. Razun nekaj častnih izjem ni bilo niti jednega iz »višjih« krogov in zdelo se je, kakor da bi bilo gotove ljudi sram, sedeti pri isti mizi kakor sedi delavec. Delavci so bili na občnem zboru častno zastopani in pokazali so stem da bolje umejo sokolsko idejo, kakor tisti, ki rešujejo društva pri litrih. — »Belokranjski Sokol« priredi v nedeljo, dne 10. jan. ob 8 h. zvečer v prostorih čitalnice veselico s sledečim vspehom: 1. Sokolska alegorija (živa slika). 2. V Ljubljano jo dajmo (igra). 3. Prosta zabava.

»Narodna čitalnica« v Metliki je imela svoj občni zbor 15. decembra 1907. Izvoljeni so bili sledeči gg.: Dr. Rudolf Weibl, predsednik; Milan Guštin, tajnik; J. Hrehorič, blagajnik; odborniki: Rado Predalič Intraš mlj.; Fleischman, Trampuš. Društvo, ki je pred leti praznovalo 40letnico svojega obstoja, bi bilo kmalu ravno za jubilej zaspalo, da ga ni rešil g. Dako Makar, ki je v teh žalostnih trenutkih prevzel vodstvo čitalnice. Vzlic temu se ni mogla čitalnica nikakor povspeti do one višine, kakor je bila poprej, a to ne zaradi nedelavnosti odbora, ampak radi brezbriznosti in malomarnosti članov in pa radi osebnih sovrašttev, ki se pri nas žalibože ne morejo še ohraniti za kulisami, ampak se prinašajo celo v društvi na dan in ako pride jedna familija v društvo, odstopi druga itd. Žalostno je to in kaže pač, kako nizko je palo že pri nas društveno življenje in na takšen način ni tudi čudo, da se pri nas pijačevanje vedno bolj širi in z njim tudi ono napačno pojmovanje o društvenem življenju. Inteligentnega človeka osebnostno sovraštvo gotovo ne bo de oviralo, da ne bi delal v prospeh društva, v prospeh splošne omike. »Narodna či-

talnica« otvori kmalu javno ljudsko knjižnico, ki bode velikanskega pomena za naše mesto. Prijatelji društva podpirajte odbor, da spolni to kolikor mogoče kmalu, podpirajte ga tudi z denarnimi prispevki in z darili knjig, katerih leži po Metliki gotovo veliko število na podstrešjih.

Prireditve kmetijskih tečajev. Po odredbi deželnega odbora se priredi tekom januarja in februarja šest dvodnevni kmetijskih tečajev, pri katerih se bo podučevalo gospodarje o tistih kmetijskih strokah, ki so za dotični okoliš posebno važne. Ti tečaji se prirede v Kostanjevici od 17. do 19. januarja, v Košani od 24. do 25. januarja, v Semiču od 31. januarja do 1. februarja, v Cerkljah na Gorenjskem od 7. do 8. februarja, v Št. Rupertu na Dolenjskem od 14. do 16. februarja in v Žireh od 28. februarja do 1. marca t. l. Opozarjamo že danes vse naše gospodarje na te tečaje s pozivom, da se jih po polnoštevilo udeležujejo.

Zavedni Metličani vseh stanov so se odkupili od novoletnega čestitanja v prid družbi sv. Cirila in Metoda z zneskom 48 K 20 h, h kateri svoti je dodala I. dolenska posojilnica v Metliki še 20 K. Živel zavedni Metličani in vrle Metličanke!

Poročil se bo dne 7. t. m. v župni cerki v Metliki g. Rado Predalič, c. kr. davčni asistent z gdč. Vilmo Gangljevo, hčerko gosp. Leopolda Gangla, posestnika in ravnatelja I. dolenske posojilnice v Metliki. Bilo srečno.

Iz Metlike. »Narodna čitalnica« je priredila na Silvestrov večer zabavo: ki pa je bila zelo slabo obiskana. Kaj je vzrok temu, je pač lahko videti, osebna nasprotstva in malo zanimanje za društveno življenje in pa ta žalostna navada, ki se je v zadnjem času zelo vdomačila, pri nas, da ljudje raje popivajo v kakem »pajzelju«, in raje tau poženejo po grlu par kronic, kakor da bi v društvu potrošili nekaj desetice. Mnogo škodi našemu društvu tudi dejstvo, da se odtujaše društvom, pravzaprav da se prezira v gotovih krogih stan, ki tvori pri nas večino prebivalstva, t. j. obrtniki. Dokler se ne pritegnejo vsi stanovi k skupnemu delovanju v društvu, tako dolgo je nemogoč vsak napredek.

»Društvu za otroško varstvo in mladinsko skrb v metliškem sodnem okraju« je pristopil kot ustanovnik s zneskom 200 K g. c. kr. notar J. Bakovnik. Slava mu!

S Kočevskega.

Kočevje. Prva slovenska trgovina v Kočevju prav lepo napreduje. Ne samo, da so vsi zavedni slovenski trgovci Bele Krajine in Kostela pristopili kot odjemalci k slovenski trgovini, tudi mnogo Kočevarjev podpira to konkurenčno trgovino.

Kočevske trgovce ta pridna vdeležba odjemalcev silno boli. Za prvi pozdrav so na dan otvoritve, to je 22. novembra m. l. pomazali, oziroma poškopili s krvjo in tinto ime tvrdke. To je bilo pravi znak, kako visoko stoji kočevska kultura, ker vse kljubovanje izvira ravno iz glav kočevske in-

teligence. Govorili so prav mnogo kako bodo konkurirali trgovci kočevski. Prerokovali so, da v štirih mesecih najkasneje bode prenehala delati slovenska trgovina. Toda od besed do dejanja je velik korak. Slovenska trgovca sta nastavila cene blagu tako nizko, da kdor hoče konkurirati, mora prodajati blago pod lastno ceno, v zgubo. Vrhutega so dobre kupčijske zveze, ki nudijo slovenski trgovini ugodnost, da bi se mogla vdeležiti vsak čas celo »umazane konkurence.« Vendar, Kočevarji ne bodo konkurirali, ker bi s tem prav nič ne škodili slovenski trgovini; zavedni Slovenci bi kupovali kljub vsaki konkurenci le pri slovenski tvrdki. Kočevarji bodo rajši nagajali po pobalinsko, kakor s pobijanjem oken in psovanjem na cesti. Dne 22. decembra m. l., toraj ravno mesec potem ko so prvokrat pričali o svoji kulturi, je zvečer bila vržena v izložbeno okno kepa snega, razbila edno šipo in naredila okoli 20 K škode. Policijski stražnik je stal službeno ravno na drugi strani ceste nasproti slovenske prodajalne. Deset korakov od njega je pa moral stati človek, ko je meril iz stranske ulice v izložbo. Kočevska policija je seveda gluha in slepa, kadar se naredi kako škodo tujemu imetju v nacionalnem fanatizmu. Tako očividni slučaj, kaj se pod očmi policijskih stražnikov vse zgodi v Kočevju, pač jasno dokazuje kake so javno varstvene razmere nemško kulturnega mesta v dvajsetim stoletju.

Slovenci, — Slovenke in osobito Slovenski trgovci! Prebudite se. Kdor še ni prišel zahajati, kadar pride v Kočevje, v slovensko trgovino, naj tega ne zamudi več. Dobra postrežba in ugodne cene za vsacega kupca, a prav posebno za trgovce. Svoji k svojim.

Kako si znajo pomagati. Pomožni davčni sluga Peteln v Kočevju je velik nemškutar. Zdj kompetira, da bi postal defenitiven na tem mestu. Toda — mož je že mnogokrat kaznovan, v oktobru je dobil celo tedenzapora in to mu dala zdaj skrb, dasi je pri svojih predstojnikih jako priljubljen. No, zdaj se je razvedelo, kako se mu hoče v nagrado za njegovo nemčurstvo pomagati do imenovane službe. Mož se namreč hvali, da mu je občina dala spričevalo — da ni bil še nikdar kaznovan!

Prva češka splošna delniška družba na zavarovanje na življenje v Pragi ima svoje glavno zastopstvo za vse slovenske dežele v Trstu. Ta družba zavaruje na življenje po najnižjih cenah in po najugodnejših pogojih.

Iz Novega Mesta.

Zidanje gimnazijskega poslopja v Novem mestu na nedoločen čas odloženo. V državni proračun za leto 1909 ni postavljena nobena vsota na zidanje novomeške gimnazije. Iz tega je razvidno, da je zidanje na nedoločen čas odloženo. Državni poslanci se za to stvar niso nič brigali, deželni zbor je na vso stvar pozabil in občinski od-

bor v Novem mestu je opazoval to vprašanje kakor kako meglico, ki mu je na obzorju izginila izpred oči. Rešitev najvažnejšega vprašanja za Dolenjsko je na ta način pokopana. Učiteljstvo in dijaštvo poginja v škandalozno slabih prostorih sedanje gimnazijske barake. Priti bo morala višja moč, hud potres, da napravi tej krivici konec, kakor je v Ljubljani šele potres l. 1895. rešil vprašanje glede zidanja poslopja za prvo drž. gimnazijo, kajti drugače bi se zdaj stala grda baraka za Vodnikovim hrptom. Slava Bogu na višavah!

Več zanimanja! Novomeška »Narodna čitalnica« je zlasti v zadnjih letih pokazal, da se dobro zaveda svoje naloge. Ustanovila nam je prepotrebno javno knjižnico, ki vsebuje najboljša dela iz domačega slovenskega in tudi tujega slovstva v slovenskem prevodu. — Knjižnica uspeva primeroma dobro, pa vendar ne tako, kakor bi bilo pričakovati v mestu, v katerem prebiva skoro 3 tisoč ljudi. — Vse premalo zanimanja kaže zlasti naše meščanstvo.

Isto je opaziti, toda v veliko večji meri, pri javnih predavanjih, ki jih tudi prireja »Narodna čitalnica«. — Naš narodni buditelj, vrli dr. Lovro Toman je nekdanj pisal v »Novicah«, da je »naš narod radoveden, neizrečeno prebrisane glave in da hrepeni po znanstvu in novicah v tej ali oni zadevi«. Toda v Novem mestu take »radovednosti« ter »hrepenenja po znanstvu« ni opaziti. Dijaštvo in uradništvo edino se udeležuje predavanj, le malo kedaj se zgodi, da pride tudi kak zastopnik drugih slojev. —

Kje je iskati temu vzroka? Ali se res ni mogoče otresti predsodkov, ki jih ima meščanstvo — dvomim, če po pravici, napram uradništvu — in zlasti proti nekaterim osebam Ali bi ne bilo dobro, če bi se enkrat za vselej otresli škodljivih, vsako delo ovirajočih malomestnih nazorov. Naše meščanstvo, ki je sicer jako zavedno, bi moralo večkrat javno pokazati, da tvori dolensko metropolo, bi lahko v vsakom oziru dajalo lep vzgled drugim dolenskim mestom, trgom in vasem. Roko v roki bi moralo iti z vsemi kulturnimi in drugimi društvi ter jih zlasti moralno podpirati v njih stremeljenju.

Pa ne samo to! Poglejmo si našo gimnazijo! Že leta in leta se dela na to, da nam vlada da novo poslopje. To je že tako, da je sploh škandal, da se še rabi kot šola. Dan za dnevom se pojavljajo pri dijaštvu in učiteljstvu razne bolezni, katerim je gotovo kolikor toliko kriv prah, ki se vzdigne pod nogami pri vsakem koraku; smrad se tudi razširja po celem poslopju. Toda meščanstvo se kaj malo briga za to. — Razun občinskega odbora in par drugih oseb se nihče ne zmeni za to prevažno zadevo.

Ko se je razširila vest, da je tudi sedaj še ostala vlada samo pri obljubah, bi se moralo zganiti vse meščanstvo. Na javnih shodih je treba govoriti o takih zadevah. Treba bi bilo protestirati odločno proti tako očividnemu preziranjju od strani vlade. Poglejmo v Kočevje! Kako so se Kočevarji trudili za svojo gimnazijo, ki je čisto odveč, koliko žrtvujejo še vedno za svoj zavod! Seveda je njim vlada naklo-

njena, nam pa sovražna. Toda zaradi tega ne smemo odnehati. Ne, še z večjo odločnostjo moramo nastopiti za svoje pravice, moramo pokazati, da smo toliko vredni oziroma več kot Kočevarji, da hočemo imeti iste pravice v slovenski Kranjski, kot pri vandrancih. Zato pa na noge, dokler je še čas! Novo mesto pokaži, da si dovolj prosi in da zdaj zahtevaš! A ne samo tu, po celem Dolenjskem bi se morali prirejati protestni shodi proti tako očitnemu zapostavljanju in preziranju. Saj novomeško gimnazijsko vprašanje ni važno samo za Novo mesto, temveč za celo Dolenjsko, da celo za celo Slovenstvo. Ako bomo imeli še nadalje tako škandalozno poslopje, bomo imeli vedno manj dijakov. Tako bi se moglo zgoditi, da bi s propadanjem — vsaj po imenu slovenske — novomeške gimnazije napredovala nemška kočevska gimnazija in tako bi ne bilo oškodovano samo Novo mesto, temveč cela Dolenjska in sploh Slovenstvo. Zato pa ne odnehajmo, dokler ne dobimo nove gimnazije, ki nam jo že toliko časa obljublja. Posnemajmo brate Čehi, ki so celo s štrajkom izvojevali nova oziroma boljša šolska poslopja.

Iz Amerike.

Slovenski Amerikanci za staro domovino. Naši zavedni in plemeniti rojaki so v največji slovenski naselbini v Ameriki, to je v Clevelandu (Ohio) nabrali za spomenik in žrtve 20. septembra

1908 ter za našo prepotrebno šolsko družbo za naše skromne slovenske razmere naravnost ogromno vsoto 1040 K. Nikdo ni pričakoval, da se bo moralo tako hitro zopet beležiti nov in enako velikodušen dar naših slovenskih Amerikancev. Toda odkrito, a tudi s ponosom je treba povedati, da se je podcenjevalo blago in nad vse radodarno srce naših vzornih američanskih bratov. Prejel je namreč blagajnik »Združenega narodnega odbora« dr. Alojzij Kokalj za spomenik padlimu mučenikoma Adamiču in Lundru, za žrtve vobče in za bedne rodbine onih, katerih očete je zgrabila roka pravice, še posebej znatno svoto 500 K. To vsoto je pa blagajniku »Združenega narodnega odbora« poslala potom »Ljubljanske kreditne banke« širom sveta znana banka **F r a n k S a k s e r C o v ' N e w Y o r k u**. Svota 500 K se je pa nabrala na tozadevni oklic v prvem američanskem slovenskem dnevniku »Glas Naroda«. Iz dna srca smo hvaležni našim slovenskim Amerikancem za njihovo dejansko sočutje! Naj bodo uverjeni, da nam služi to

njihovo bratsko sočutje v posebno tolažbo v teh težkih časih, ki so navalili na ubogi slovenski narod. Bodi jim tem potom izročena tisočera zahvala. Naša zahvala bi bila pa nepopolna, ako si ne bi pri ti priliki poklicali v spomin, da to ni prvi dar, ki smo ga v ime nesrečnega 20. septembra prejeli od iste strani. Na oklic, ki ga je prinesel naš američanski dnevnik »Glas Naroda«, se je nabralo doslej in doposlalo blagajniku »Združenega narodnega odbora«, kakor je bilo to že izkazano, 165 K in 500 K, torej z danes omenjenimi 500 K skupaj že 1165 K. Vzpričo te visoke vsote, ki dokazuje jasno, kako živo Vam žari žarka ljubezen do Vaše uboge in preganjane stare domovine, Vam moramo, sloven. Amerikanci, v naše in Vaše posebno zadoščenje javno izjaviti, da gledamo s ponosom na proste sinove proste Amerike. Hvala, tisočera Vam hvala, slovenski Amerikanci, ki ste v vzgledno vzpodbudo vsem drugim svojim bratom v stari domovini!

Iščem takoj
pridnega mlinarskega
pomočnika
Plača po dogovoru.
Plut Matija,
mlinar in žagar v Pod-
turnu pri Dragatušu.

Železne klopi, obešala, mize
itd.

1/3

svojega življenja preživimo v postelji. Zato je največje važnosti vprašanje:

Kakšna naj bo postelja?

Primerne cene, iz dobrega blaga, in pred vsem snažna, torej

≡ **Železna postelja.** ≡

Pišite po cenike na naslov:

K. Hájek, továrna za izdelovanje železne
oprave
Praga-Vinogradi,
Korunní tř.

Dopisujemo slovenski.

Slavnemu občinstvu naznanjam, da sem **opustil** gostilno in mesarijo pri **Prezelnu** in sem vzel

- gostilno - **pri Kožarju v Črnomlju.**
in mesarijo

Zahvaljujem se ob enem svojim dosedanjam cenj. gostom in se priporočam za mnogobrojni obisk v moji novi gostilni in mesnici cenj. obiskovalcem.

S spoštovanjem

Sinkovič Jakob,

mesar in gostilničar v Črnomlju.

Iščem za Dolenjsko **zastopnika**

s sedežem v **Novem mestu**, kateremu sem pripravljen plačevati po **80-120 K mesečne** prispevnine za potovanje ter 20% provizije od doseženega prometa.

Priznane ponudbe z opisom dosedanjega delovanja in referencami je nasloviti na upravištvo tega lista.

Za pošten denar pošteno blago.

To je naše geslo! :: Zato pa tudi vsi Slovenci,
kar jih pride v **Kočevje**, hodijo samo v slovensko
trgovino

PEVEC & KOŽELJ

Glavni trg. Hiša »Kočevske posojilnice«.